

**ВУГЛЕВОДНІ.
НАСИЧЕНІ, НЕНАСИЧЕНІ ТА
АРОМАТИЧНІ ВУГЛЕВОДНІ: ЇХ
СКЛАД, БУДОВА, ФІЗИЧНІ ТА
ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ.**

Мета.

- Поглибити уявлення про гомологічні ряди вуглеводнів – алкани, алкени, алкіни, арени.
- Ознайомити з природою кратного зв'язку, фізичними та хімічними властивостями вуглеводнів, основними типами характерних реакцій.

Види сполучень атомів Карбону між собою

1. Сполучення простими ковалентними зв'язками:

Такі сполучення реалізуються навіть у простих речовинах Карбону: алмазі, графіті, карбіні, фулеренах.

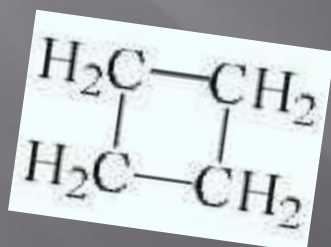
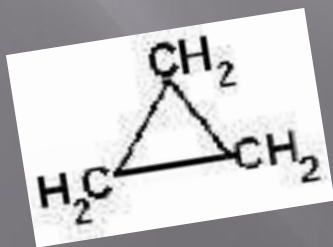
Алмази:

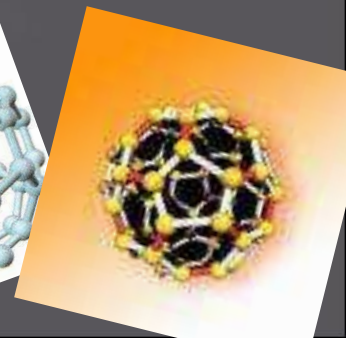
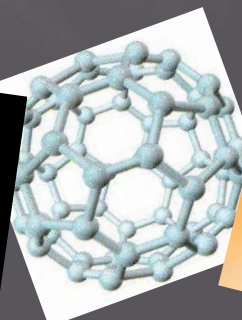
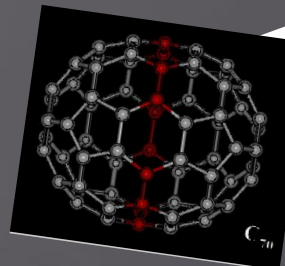
2. Сполучення кратними (подвійними і потрійними) ковалентними зв'язками:

3. Циклічне сполучення атомів Карбону:

Фулерени:

Структурні формули органічних речовин

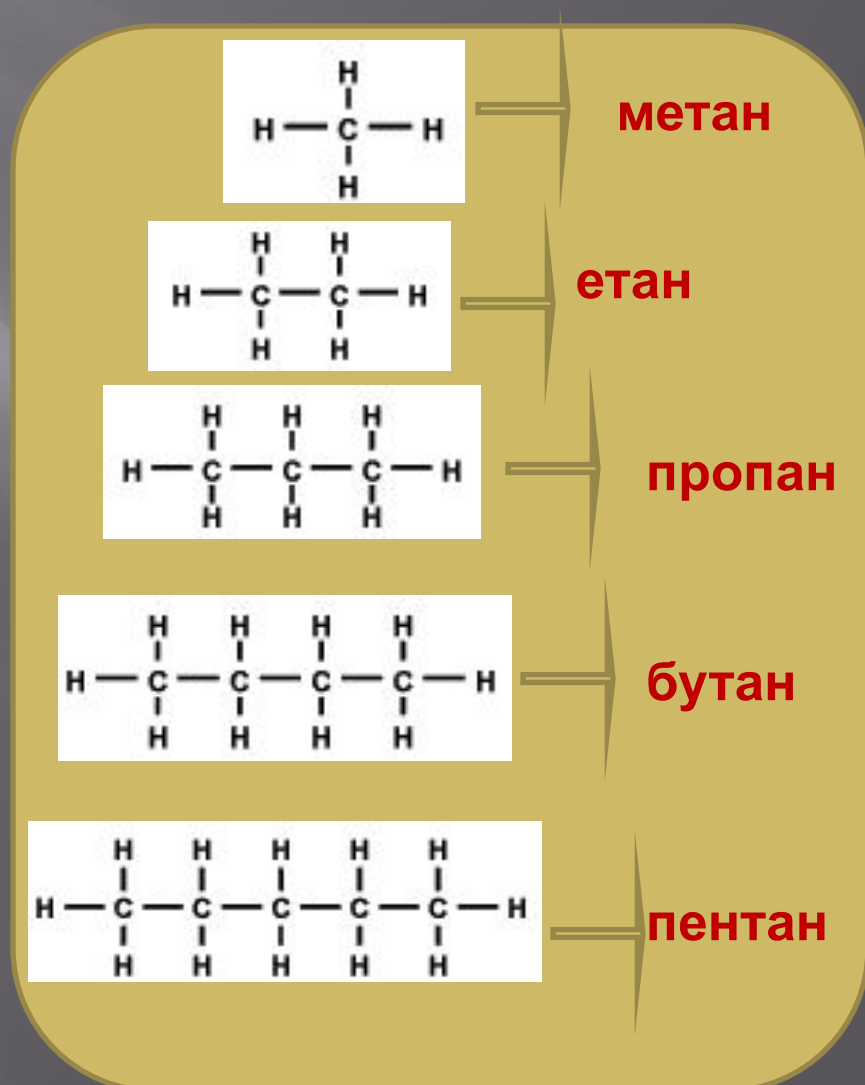
Алкани – насичені вуглеводні ланцюгової будови.

Загальна формула - $C_n H_{2n+2}$

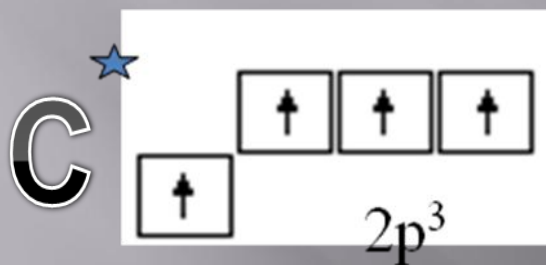
Гомологічний ряд алканів:

Назва	Молекулярна формула	Структурна формула
МЕТАН	CH_4	CH_4
ЕТАН	C_2H_6	$CH_3 - CH_3$
ПРОПАН	C_3H_8	$CH_3 - CH_2 - CH_3$
БУТАН	C_4H_{10}	$CH_3 - CH_2 - CH_2 - CH_3$
ПЕНТАН	C_5H_{12}	$CH_3 - CH_2 - CH_2 - CH_2 - CH_3$

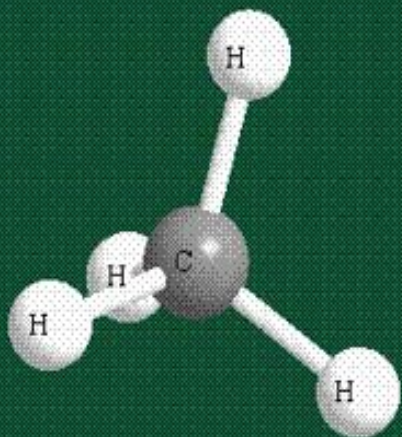
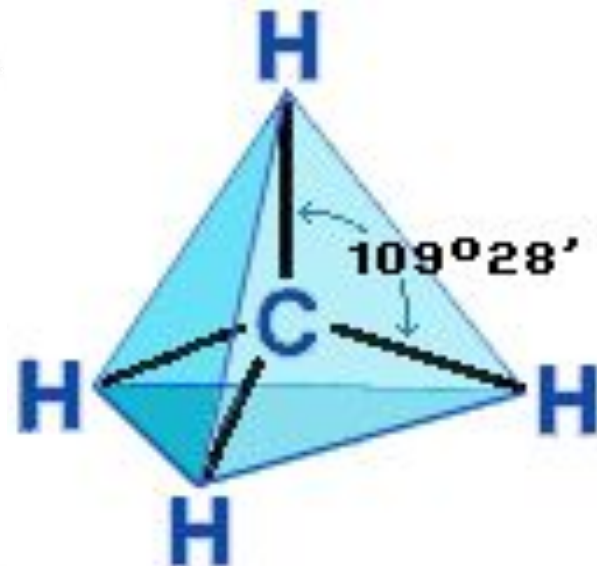
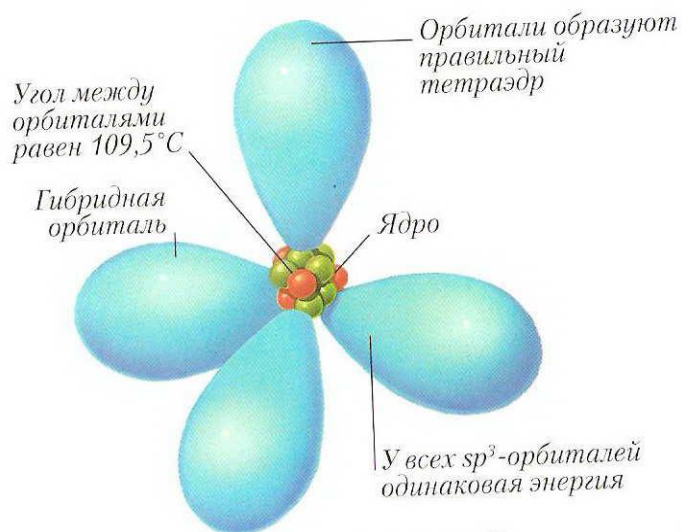
Структурні формули алканів:

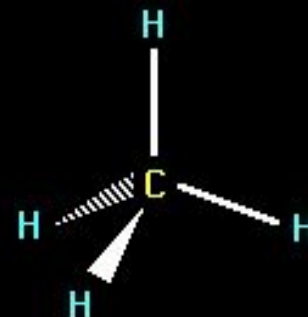
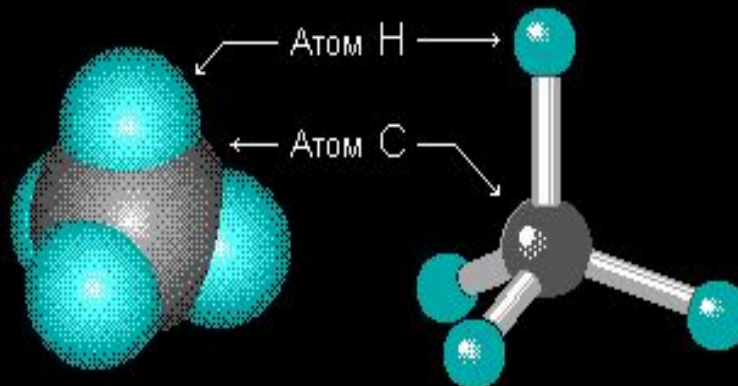
Будова молекули

SP³-ГИБРИДИЗАЦИЯ

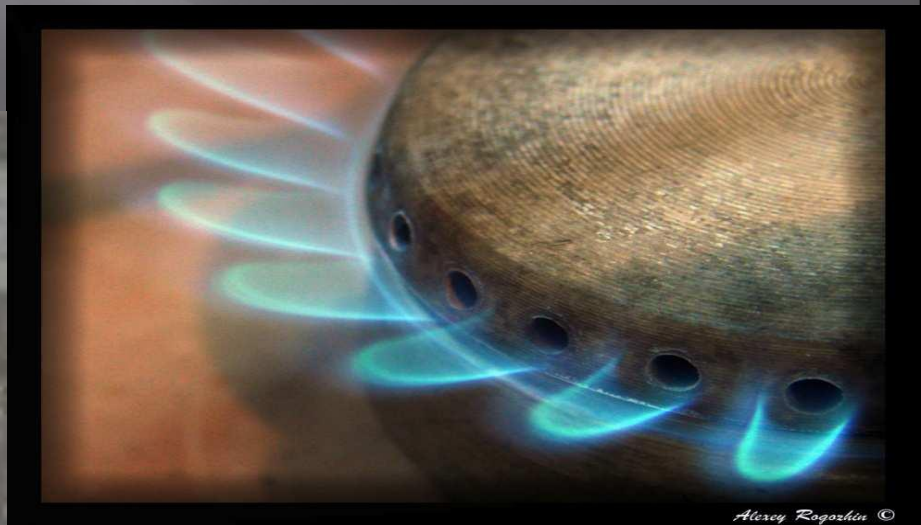
Метан CH₄

Фізичні властивості метану:

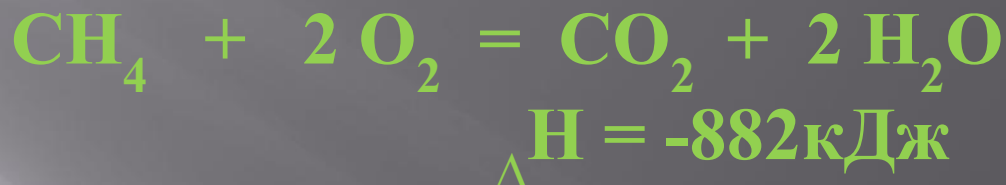
Метан (CH_4) -

- газ;
- без кольору;
- без запаху;
- майже не розчиняється у воді;
- $t_{\text{кипіння}} = -161,6^\circ\text{C}$;
- $t_{\text{плавлення}} = -182,5^\circ\text{C}$.

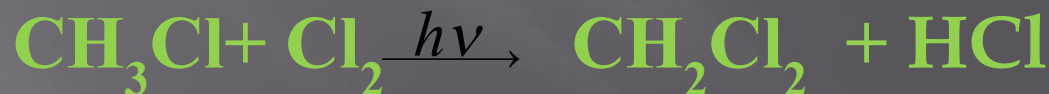
Хімічні властивості

горіння

Метан
CH₄

заміщення

Ненасичені вуглеводні – органічні сполуки, що мають кратні зв'язки між атомами Карбону (подвійні – $C = C$ – або потрійні – $C \equiv C$ –)

Етиленові вуглеводні - органічні сполуки, що мають один подвійний зв'язок між атомами Карбону.

Загальна формула

C_2H_4 - етен (етилен)

C_3H_6 - пропен

C_4H_8 - бутен

Ацетиленові вуглеводні - органічні сполуки, що мають один потрійний зв'язок між атомами Карбону.

Загальна формула -

C_2H_2 - етин (ацетилен)

C_3H_4 - пропін

C_4H_6 - бутин

Ненасичені вуглеводні

Алкени

Алкіни

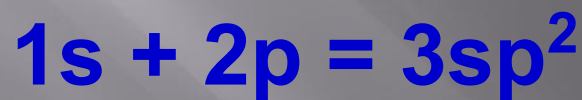
загальна формула

кратні зв'язки

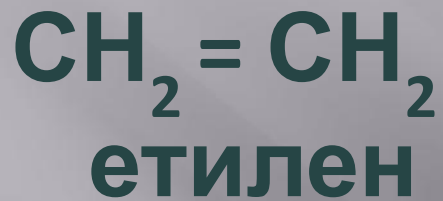
тип гібридизації

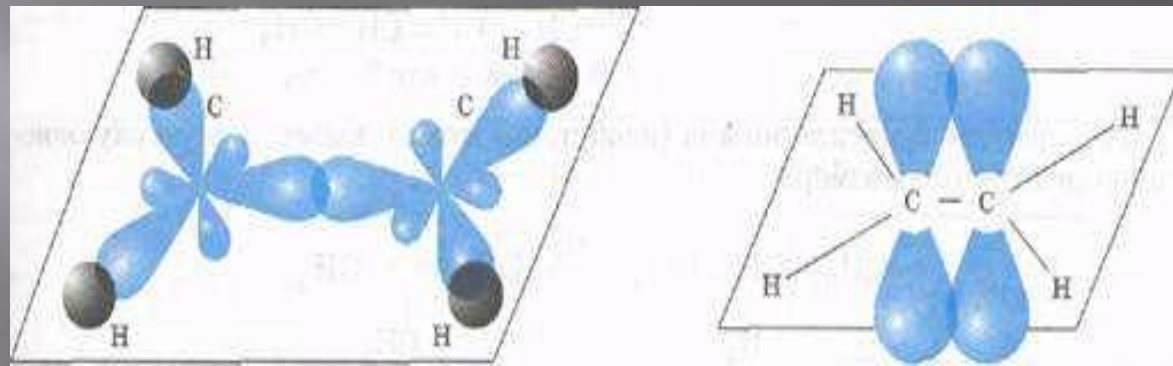
кут між напрямками зв'язку

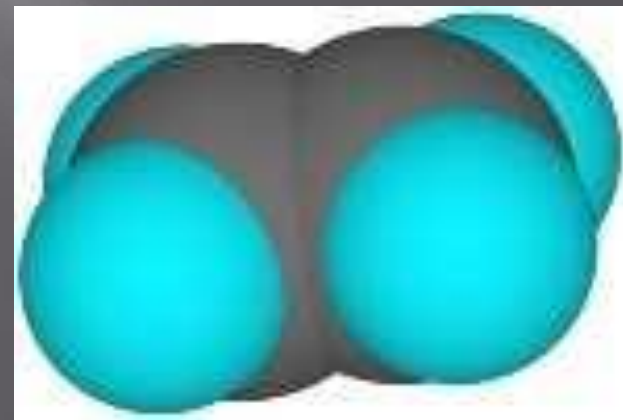
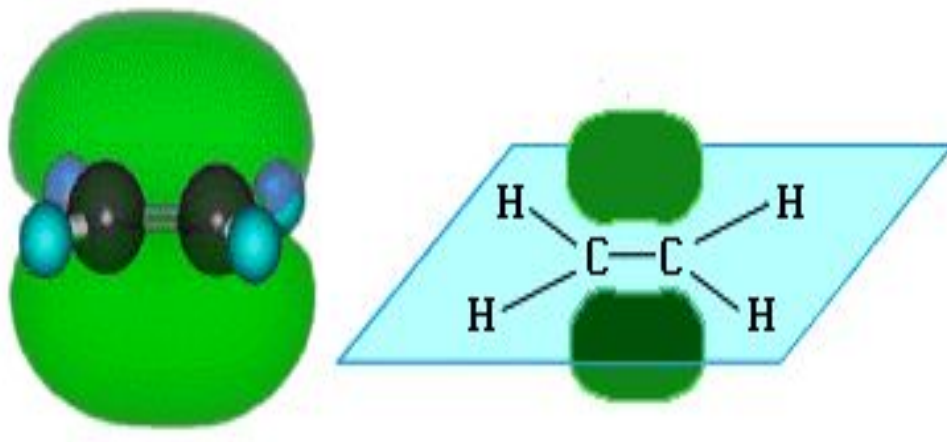
Будова етилену

σ - зв'язки

π - зв'язок

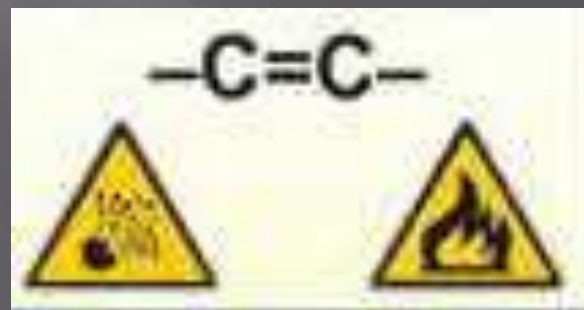

Масштабна модель молекули

Фізичні властивості етилену

- безбарвний газ;
- добре розчинний в органічних розчинниках;
- $t_{\text{плавл}} = -169,2 \text{ }^\circ\text{C}$;
- вибухонебезпечний

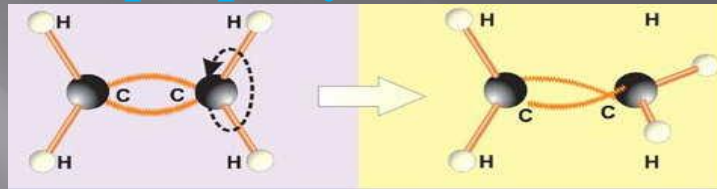
Хімічні властивості етилену

1. Горіння (з виділенням великої кількості теплоти):

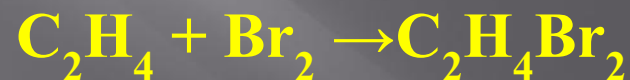
2. Реакції приєднання по місцю розриву

π - зв'язку: $\text{CH}_2 = \text{CH}_2$

а) гідрування - приєднання водню: $\text{C}_2\text{H}_4 + \text{H}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_6$

б) галогенування - приєднання галогенів:

Якісне визначення ненасичених вуглеводнів - знебарвлення розчину калій перманганату і бромної води

Хімічні властивості етилену

Алкен	Реагент	Продукт	Вид реакції
$\begin{array}{c} -\text{C}=\text{C}- \\ \quad \end{array}$	$+ \text{H}_2$	$\xrightarrow{\text{Ni}} \begin{array}{c} \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{H} \end{array}$	Гидрирование (восстановление)
$\begin{array}{c} -\text{C}=\text{C}- \\ \quad \end{array}$	$+ \text{Br}_2$	$\longrightarrow \begin{array}{c} \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{Br} \quad \text{Br} \end{array}$	Галогенирование (бромирование)
$\begin{array}{c} -\text{C}=\text{C}- \\ \quad \end{array}$	$+ \text{HCl}$	$\longrightarrow \begin{array}{c} \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{Cl} \end{array}$	Гидрогалогенирование (гидрохлорирование)
$\begin{array}{c} -\text{C}=\text{C}- \\ \quad \end{array}$	$+ \text{H}_2\text{O}$	$\xrightarrow{\text{H}^+} \begin{array}{c} \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{OH} \end{array}$	Гидратация
$n \begin{array}{c} (-\text{C}=\text{C}-) \\ \quad \end{array}$	$\xrightarrow{\text{катализатор}}$	$\begin{array}{c} \quad \\ (-\text{C}-\text{C}-)_n \\ \quad \end{array}$	Полимеризация

Полімеризація етилену

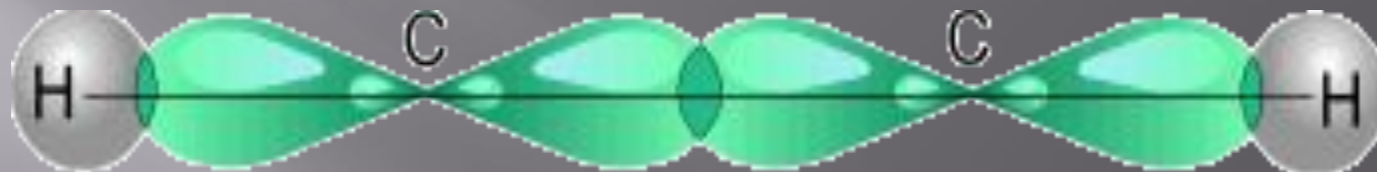

Мономер

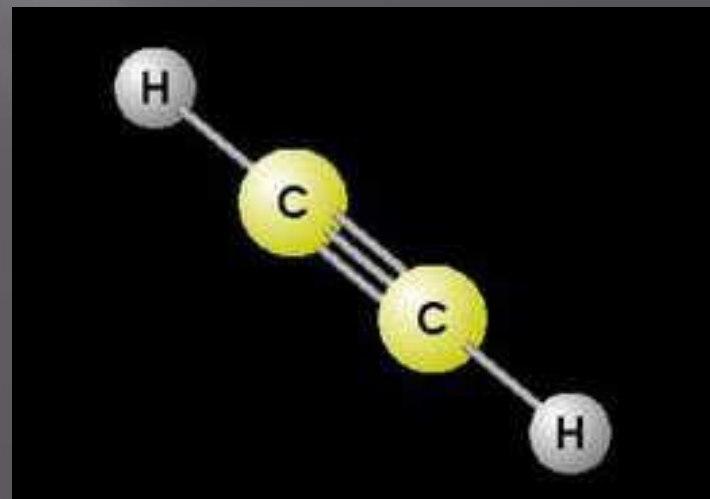
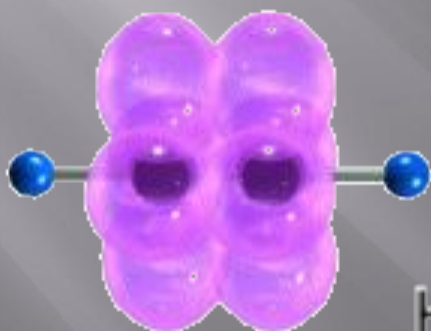
Структурна ланка

Ступінь
полімеризації

Будова ацетилену

Просторова будова молекули

Фізичні властивості

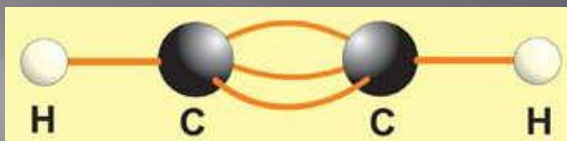
- безбарвний газ;
- майже без запаху;
- малорозчинний у воді, але під тиском добре розчиняється у ацетоні;
- $t_{\text{кип}} = -84 \text{ }^\circ\text{C}$;
- легший за повітря;
- вибухонебезпечний

Хімічні властивості ацетилену

1. Горіння (яскравим кіптявим полум'ям):

2. Реакції приспінання по місцю розриву
 π -зв'язків відбуваються у дві стадії

а) гідрування (каталітичне):

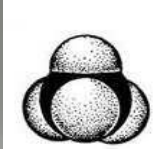

б) галогенування:

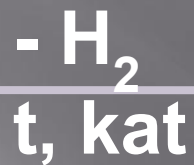
Якісне визначення ненасичених вуглеводнів - знебарвлення бромної води та розчину калій перманганату.

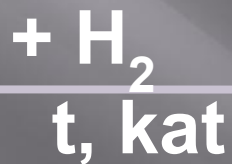
Порівняльна таблиця

№ п/п	Назва	Клас вуглеводню	Загальна формула	Будова	Хімічні властивості	Якісне визначення
1. CH_4	метан	Насичені, алкани	$\text{C}_n\text{H}_{2n+2}$	тетраedr одинарні зв'язки	Реакції заміщення: $\text{CH}_4 + \text{Cl}_2 \rightarrow \text{CH}_3\text{Cl} + \text{HCl}$ Горіння: $\text{CH}_4 + 2\text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + 2\text{H}_2\text{O}$	<u>Стійкі</u> до дії розчинів бромної води та калій перманганату
2. C_2H_4	етен	Етиленові, алкени	C_nH_{2n}	$\text{C}=\text{C}$ подвійний зв'язок	Реакції приєднання, полімеризації: $\text{C}_2\text{H}_4 + \text{Br}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_4\text{Br}_2$ $n\text{C}_2\text{H}_4 \rightarrow (-\text{C}_2\text{H}_4-)_n$	<u>Знебарвлення</u> розчину бромної води і калій перманганату
3. C_2H_2	етин	Ацетиленові, алкіни	$\text{C}_n\text{H}_{2n-2}$	$\text{C} \equiv \text{C}$ потрійний зв'язок	Реакції приєднання (дві стадії): $\text{C}_2\text{H}_2 + \text{H}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_4$ $\text{C}_2\text{H}_4 + \text{H}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_6$	<u>Знебарвлення</u> розчину бромної води і калій перманганату

АЛКАНИ

АЛКЕНИ

АЛКЕНИИ

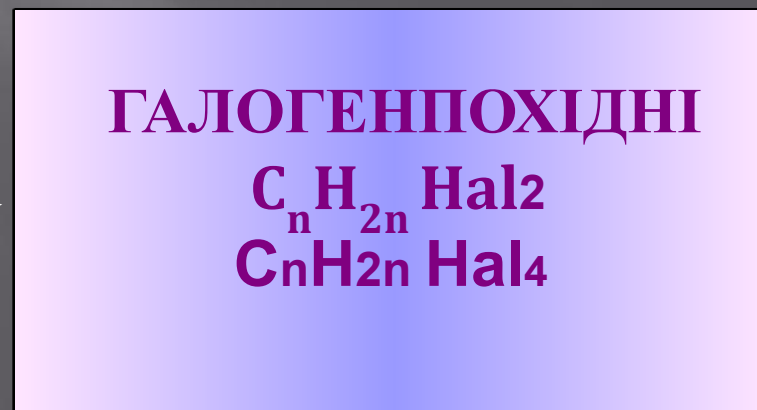
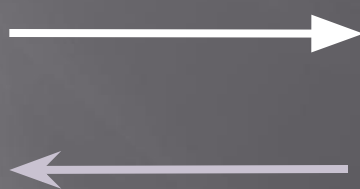
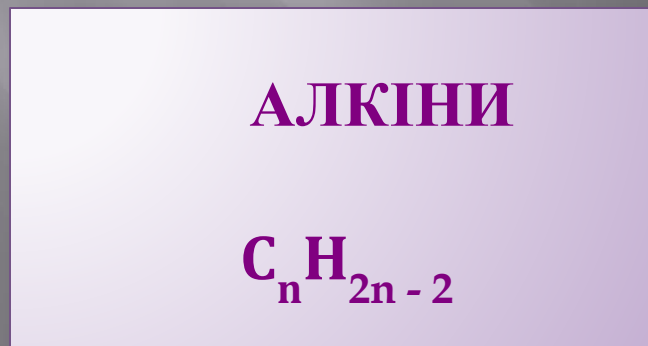
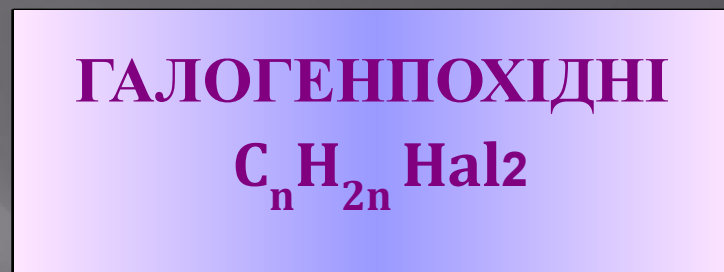
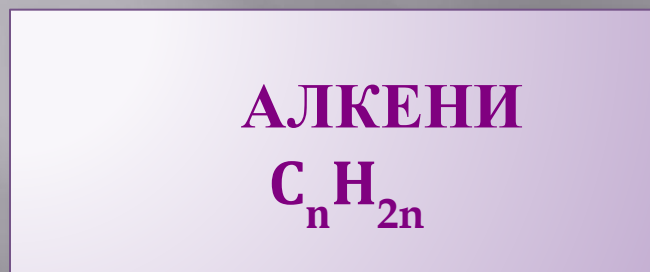
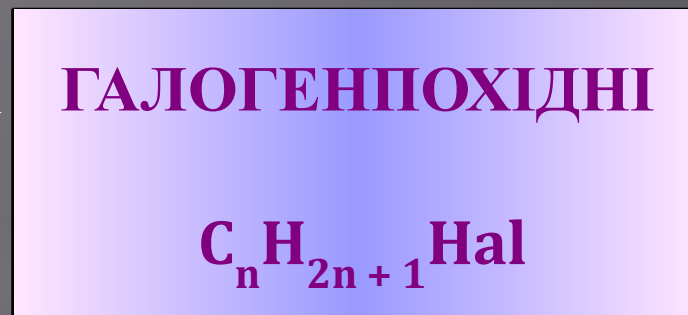
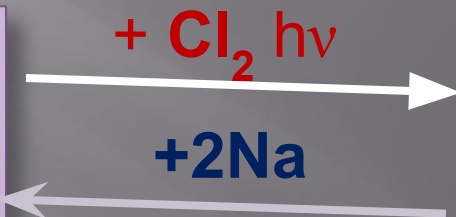
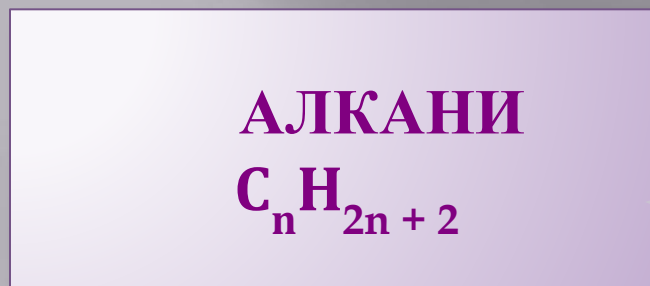
C_nH_{2n}

**- H_2
t, kat**

АЛКИНИ

C_nH_{2n-2}

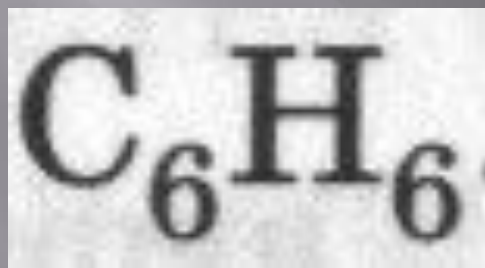
**+ H_2
t, kat**

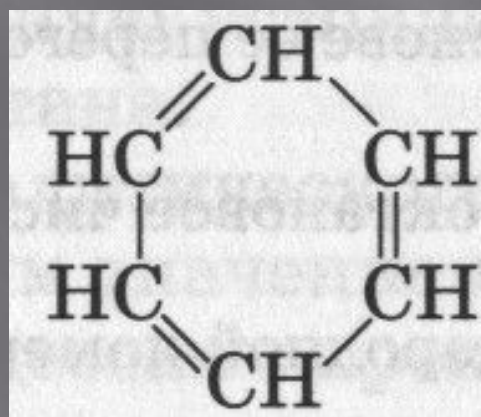
Ароматичні вуглеводні

Арени – ненасичені вуглеводні із загальною формулою C_nH_{2n-6} , молекули яких, містять бензольне кільце.

формула Кекуле

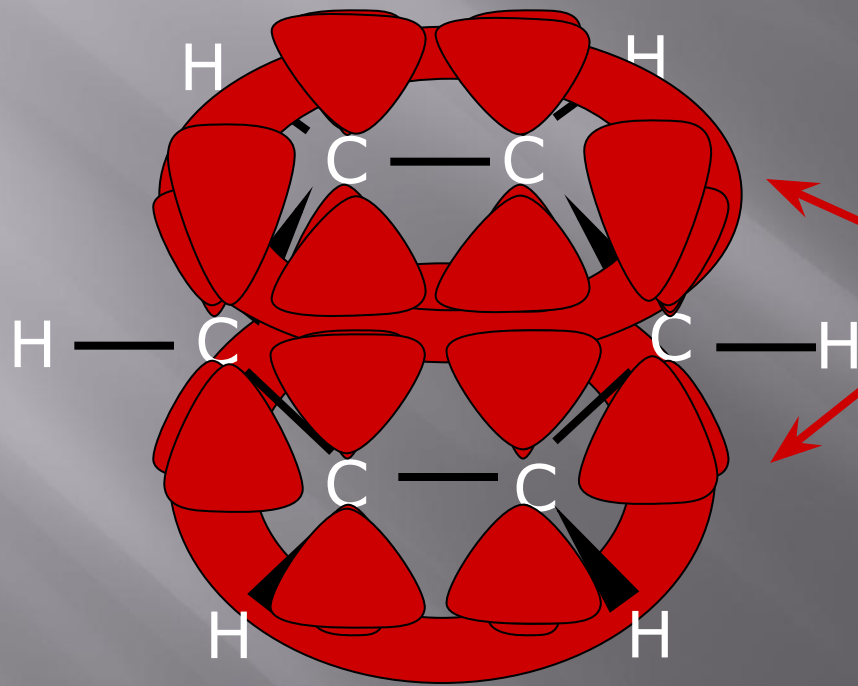
Молекулярна
формула бензену

Структурна формула бензену

Електронна будова бензену

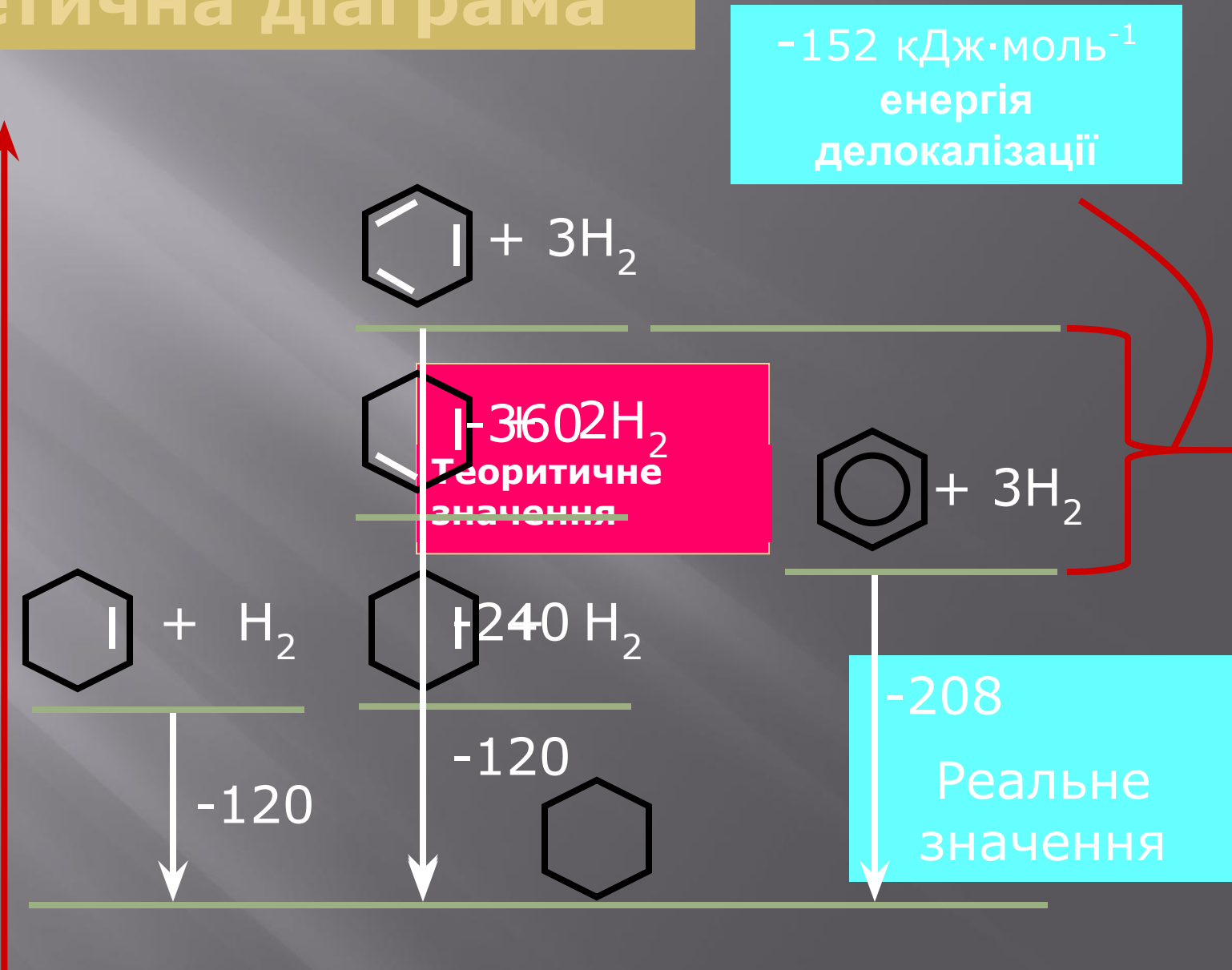

6 електронів в
делокалізованих π зв'язках

Реальне будова
делокалізованого
електронної хмари

Енергетична діаграма

Ентальпія
(кДж·моль⁻¹)

-152 кДж·моль⁻¹
енергія
делокалізації

-3602 кДж·моль⁻¹
Теоритичне
значення

-208
Реальне
значення

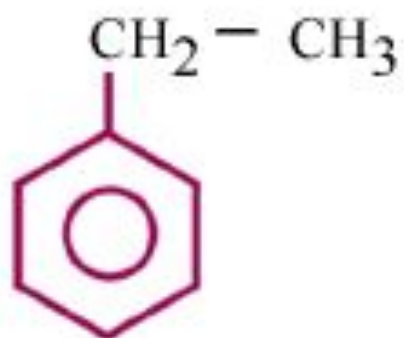
-120

-120

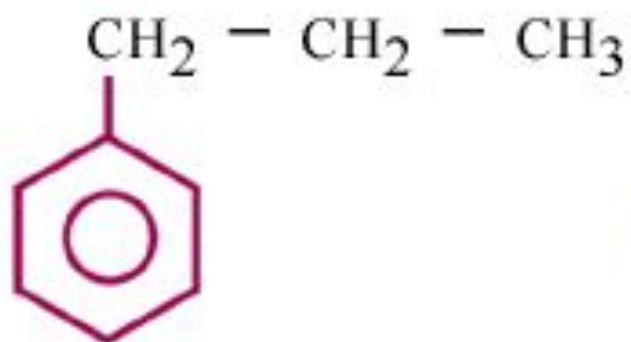
Гомологи бензену.

МЕТИЛБЕНЗОЛ
(ТОЛУОЛ)

ЭТИЛБЕНЗОЛ

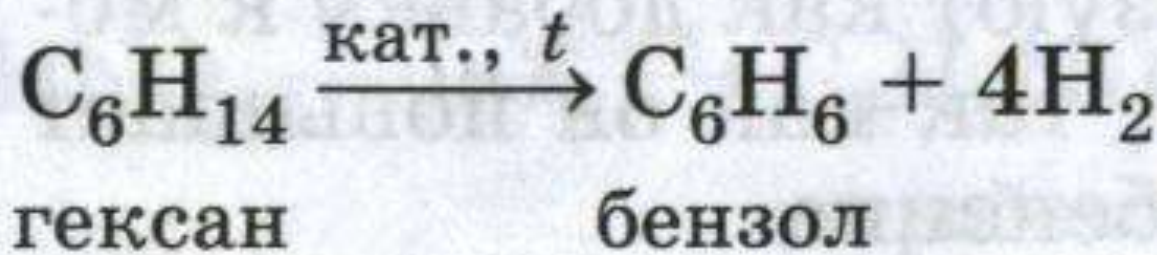
ПРОПИЛБЕНЗОЛ

Отримання бензену.

Бензен є першим представником аренів. Його можна отримати трімерізацією ацетилену.

Бензол отримують при переробці кам'яного вугілля, а також при риформінгу бензинів з низьким октановим числом.

Физические свойства бензола.

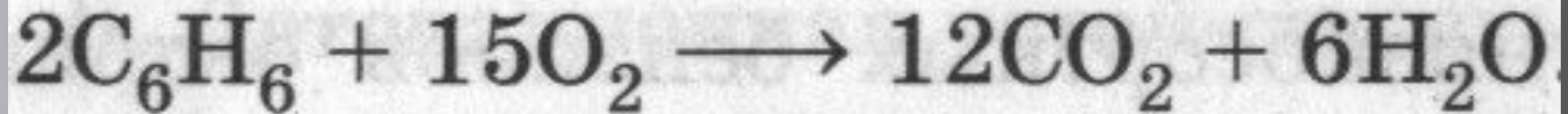
Бензен:

- безбарвна рідина,
- з різким характерним запахом,
- легше води,
- розчиняється у воді,
- розчинний в органічних розчинниках.

Бензен токсичний, тому робота з ним в умовах школи неприпустима.

Химические свойства бензола.

1. Бензол горит. Полум'я бензолу кіптяве з-за високого вмісту карбону в молекулі.

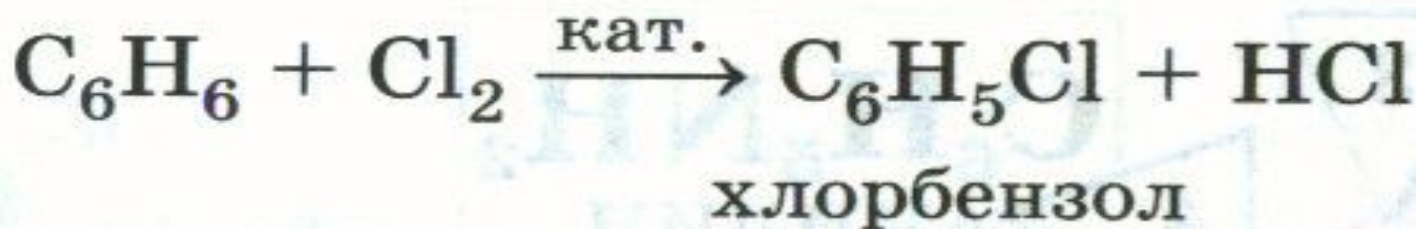

Через особливого будови молекули, бензен займає проміжне положення між алканами і алкенами, тобто може вступати в реакції приєднання і в реакції заміщення.

Хімічні властивості бензолу

2. Реакції заміщення в бензолі протікають легше, ніж в алканах.

а) реакція галогенування

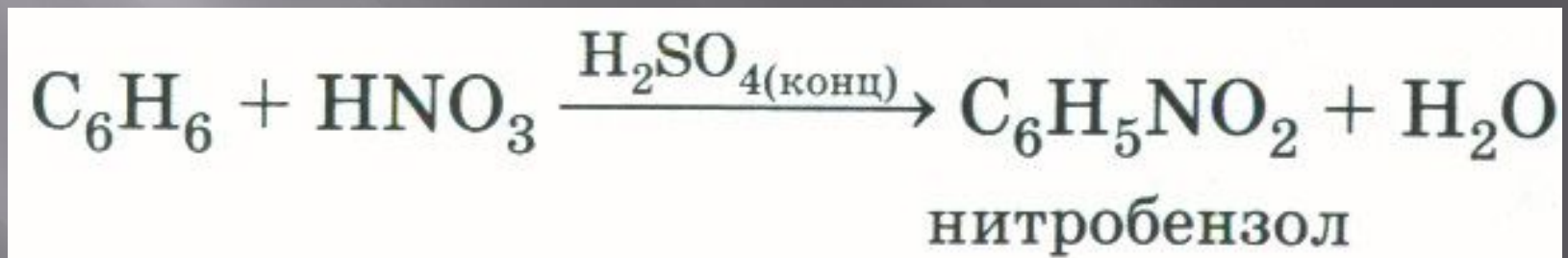
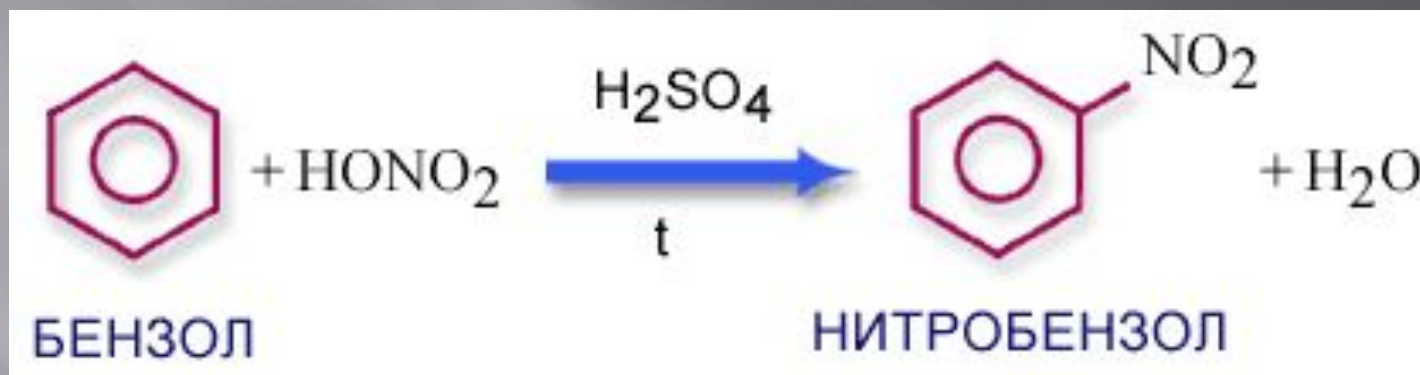

Хлорбензен – вихідна речовина для отримання фенолу.

Хімічні властивості бензолу.

2. Реакції заміщення

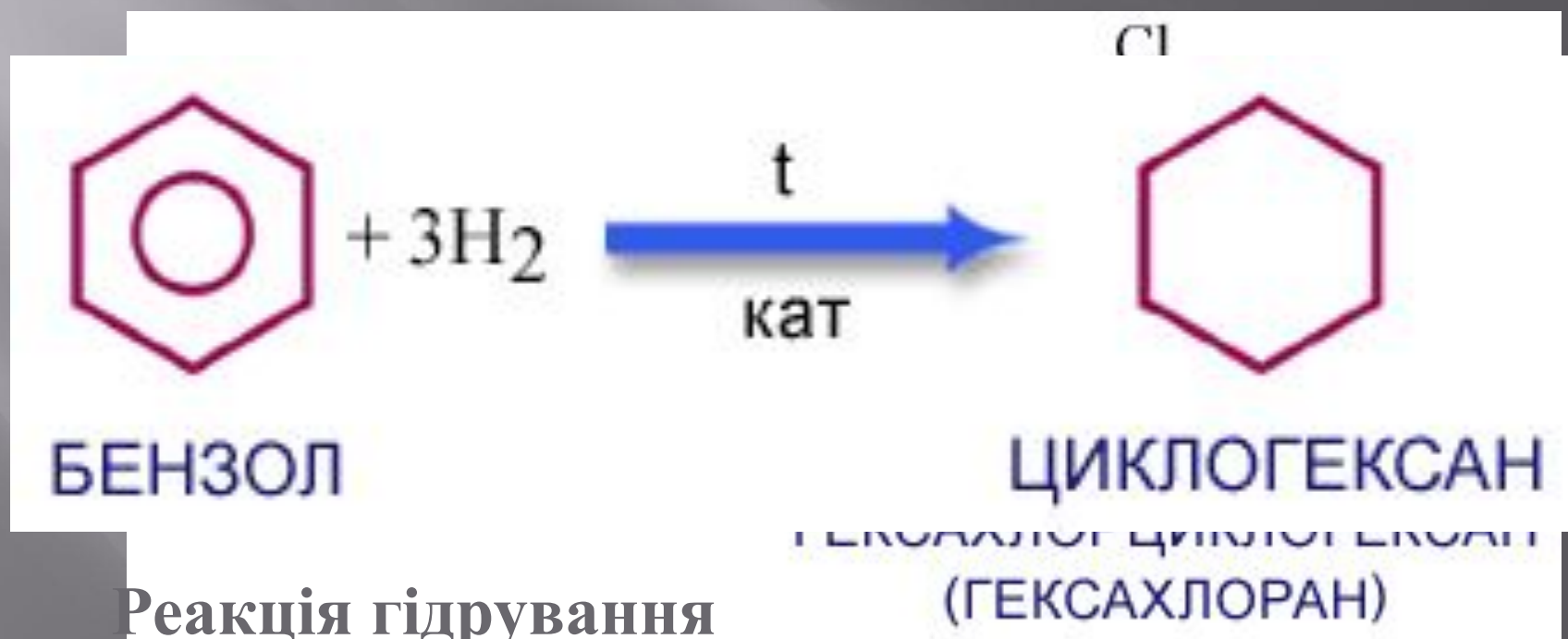
б) реакція нітрування – взаємодія з нітратною кислотою.

Нітробензен – вихідна речовина для отримання аніліну.

Хімічні властивості бензолу

3. Реакції приєднання в бензені протікають складніше, ніж в алкенах.

Реакція гідрування

Хімічні властивості бензолу

- Незважаючи на високу ненасиченість молекули бензолу (за складом), він не дає характерних, якісних реакцій для ненасичених вуглеводнів: не знебарвлює бромну воду і розчин перманганату калію.
- Це пов'язано з особливою будовою молекули бензолу.

Застосування бензену

*1-добавка до бензину;
виробництво
2-розчинників;
3-ацетону;
4-аніліну;
5-фенолу;
6-пестицидів;
7-ліків;*

8-фенолформальдегідних пластмас.